

DE HEMEL

22 oktober 1965

Goedenavond, vrienden.

Aan het begin van de avond wil ik u er op wijzen, dat wij niet alwetend zijn. Wij zijn ook niet onfeilbaar en nemen dus aan, dat u ook uw eigen verstand zult gebruiken. Ons onderwerp van vandaag betreft, echter voornamelijk t.a.v. de denkbeelden daarover bij de mensen:

DE HEMEL

De hemel is eigenlijk een illusie: het is een beeld van de perfectie, zoals de mens zich deze voorstelt. In de loop der tijden heeft dan ook de voorstelling van de hemel vele en eigenaardige veranderingen doorgemaakt. De meest passende hemel treffen wij eigenlijk reeds in de oudheid aan: wanneer wij zien naar de hindoeleer, zo vinden wij reeds rond 1000 jaar v. Chr. een voorstelling van een reeks hemelen, die de ziel achtereenvolgens doorloopt. Vaak doet de voorstelling denken aan een soort paleis, waarin men van kamer tot kamer gaat. De mens, die slecht geleefd heeft, gaat - maar in hetzelfde verband en dezelfde volgorde - a.h.w. door de kelder van de hemel. Deze is dan een soort hel. Wat later treffen wij een zich voorstellen van de hellewereld aan als liggende verborgen in de krochten der aarde. De hemel is, als tegenstelling, vaak op de toppen van bepaalde bergen gesitueerd. Hoge en ontoegankelijke bergtoppen worden voorgesteld als de woonplaatsen van de goden. Mensen, die bijzonder goed of dapper geleefd hebben, worden halfgoden en wonen op dezelfde bergen. Het rijk van de doden wordt echter ook vaak ergens in het westen gesitueerd.

Wat later in de tijd vindt een splitsing van waarden plaats; men neemt aan, dat de hemel voor allen, of de meeste mensen, toegankelijk zal zijn, maar voor sommigen is er sprake van een meer abstracte voorstelling van dit alles, terwijl de meesten nog een zeer materialistische voorstelling van het hiernamaals er op na houden. Rond 500 v. Chr ontstaan vormen van boeddhisme, waarin voor de mens een hemel eigenlijk niet meer werkelijk bestaat: er is nog wel sprake van een voortbestaan in een toestand van algehele harmonie en rust, waarin misschien nog enige activiteit mogelijk is door middel van het verbonden zijn met het bestaan of de godheid, maar geen uiterlijkheden meer die wijzen op een bestaan. In tegenstelling hiermede vinden wij weer zeer stoffelijke hemelen, zoals men deze o.m. rond deze tijd in Egypte verkondigt, maar ook in Syrië en zelfs in het opkomende Rome.

De grote vraag is nu maar, waarom de mens zich dergelijke voorstellingen maakt, of in dergelijke beelden, die anderen hem voorspiegelen, gelooft. Het is natuurlijk moeilijk, op deze vraag een alomvattend antwoord te geven, zodat het hierna door mij gestelde wel in de eerste plaats mijn eigen denkbeelden omvat. De mens zoekt vaak in het hiernamaals, vooral in de hemel, een soort correctie op zijn stoffelijk leven. De hemel wordt een aanvullende factor, die het voorstellingsleven beheerst: datgene wat je in het werkelijke leven tekort komt, wil je er immers graag bij krijgen. Heldendom, onsterfelijkheid, maar ook onmatigheid op velerlei terrein is voor vele mensen begeerlijk. Dan droomt men van, en verkondigt men ook een hemel, waarin een bevrediging van die verlangens mogelijk is. De materialisten zetten overigens, zelfs in deze tijd, deze traditie voort. In de Islam wordt de hemel b.v. voorgesteld - al krijgt zij eigenlijk pas vorm na het optreden van Hoessein - als een paradijstuin, waar de gelovige zich omringd weet door de houri's, schone jonkvrouwen, die in vele opzichten herinneren aan de schildmaagden van de germaanse mythologie, die hem verwennen en bedienen. Dit gaat dan "eeuwig" zo verder. Waarmede de vraag rijst, of dit beeld van een hemel wel werkelijk zo goed is, want ongetelde jaren steeds maar hetzelfde doen en tegen dezelfde gezichten aankijken lijkt mij eerder een school voor verveling. Duidelijk is echter, dat dit beeld een aanvulling vormt op het werkelijke leven en een vervulling van wensen inhoudt, die nu niet vervulbaar zijn.

In de geschiedenis blijkt steeds weer, dat de mens, om tot een dergelijke algehele vervulling van zijn begeerten te komen, tot alles in staat is. U hebt allen wel gehoord over de "Oude van de bergen", het hoofd der Assassijnen. Deze verstrekte zijn onderdanen hasjesj en enkele meer werkelijke genietingen en maakte het de volgelingen mogelijk zich in de hemel te wanen. Om deze "hemel" te kunnen behouden gaven de Assassijnen dan ook alles, zelfs hun leven, op de geringste wenk van hun opperhoofd. Hun hemel is kennelijk vooral zinnelijk.

Waar de instelling van de mens zich wijzigt, blijkt ook zijn beeld van de hemel na korte tijd een andere vorm te krijgen. De beelden van de hemel zijn dus eigenlijk een soort modeverschijnsel. Ik kan dit misschien toelichten met een beeld, dat de meesten van u zich nog wel kunnen herinneren. Men stelde de hemel voor als een soort stad, geplaveid met zilver, vol van gouden gebouwen, waar de zaligen van gouden bordjes met gouden lepels pap zouden eten. Een soort geestelijke Biblebontse berg dus. In deze dagen moet de hemel eerder iets zijn, waarin de grootheid Gods en eventueel een overweldigende massa van heiligen, engelen etc. een soort supershow opvoeren, die eeuwen en eeuwen doorgaat en nooit verveelt. Dit is begrijpelijk, wanneer wij beseffen hoe, nog niet zo lang geleden, rijkdom het meest begeerde was in de maatschappij. Wanneer wij de christelijke hemel, zoals zij ons nu wordt gepresenteerd, nader bezien, blijkt overigens, dat in deze voorstelling verdacht veel aan het Oosten ontleend schijnt te zijn. Kennelijk heeft men reeds in de tijd van de kruistochten verhalen gehoord over de paleizen, die het kalifaat bouwde en de grote rijkdommen, die de kruisvaarders daar "vonden". Dit werd een soort sprookje vol begeerlijkheden, dat al snel werd overgebracht naar een hiernamaals en zich in een maatschappij, waarin de armen de overhand hadden, eeuwen lang kon handhaven.

Indien wij aannemen, dat de hemelvoorstelling dus in de meeste gevallen is gebaseerd op de behoefte van de mens om, in dromen of in een hiernamaals, een aanvulling van eigen tekorten te verkrijgen, mag men het volgens mij ook als volgt formuleren: een hemel krijgt eerst vorm, wanneer de mens zich bewust is van zijn eigen tekorten, waarbij vooral datgene, wat volgens zijn denken in de wereld voor hem niet voldoende aanwezig is, de grootste rol speelt. Daarbij heeft zijn maatschappelijke instelling een belangrijk deel aan de formulering.

Een hemel vol van zinnelijke verrukkingen is bv. wel denkbaar, maar kan niet direct worden aanvaard in een christelijke wereld, waarin de zinnelijkheid immers door de geldende moraal lange tijd als zelfstandige waarde geheel werd uitgebannen. Langs omwegen komt echter het zinnelijke weer om de hoek kijken. Denk eens aan de voorstelling van de, ongeklede, kleine engelen en de veelal vrouwelijke schoonheid van de "grotere" engelen. Waar het geloof zinnelijkheid aanvaardt, blijkt het zinnelijke op meer directe wijze in de hemelvoorstelling een plaats te vinden. Gemeenschappen, waarin men afhankelijk is van landbouw, kennen een hemel, waarin de oogsten altijd rijk zijn. Speelt stoffelijk bezit in een bepaalde vorm een rol, wij treffen het in overvloed aan in de voorstelling van de hemel. Waar in een gemeenschap het wraak- motief een grote rol speelt, zien wij het beeld van een wrekende God, die alle tegenstrevers van de gelovige zal straffen. Deze voorstellingen, ook de meer moderne, kunnen dan ook naar mijn mening enige vergelijking met het werkelijke hiernamaals en een eventuele werkelijke hemel niet doorstaan. Dit schijnt echter niemand, zelfs niet degenen, die beter zouden kunnen en moeten weten, te hinderen. Wij vinden dan ook steeds weer tegenspraken in alle beelden van God en hemel, die men de medemens pleegt voor te toveren.

Wie spreekt van een al-liefdevolle God, die steeds tot vergeving gezind is en zelfs zijn Enig Geboren Zoon op aarde heeft uitgezonden en daarnaast - dit staat werkelijk in bepaalde "christelijke" boeken - zich wreekt op degenen, die, zij het zonder dit te beseffen of te weten, zijn heiligen en volgelingen hebben mishandeld, dan vraag ik mij af, hoe dit met elkander in overeenstemming te brengen is. Is hier de mens, in zijn voorstellingen, in wezen niet verdeeld tegen zichzelf? Aan de ene kant wenst de mens kennelijk voor zich zoveel mogelijk "vergeving" en "genade", maar aan de andere kant wenst hij voor alle anderen, allen, die zijn stellingen niet aanvaarden of zijn regels van gedrag niet als enig juist wensen te aanvaarden, een wraak. Deze gespletenheid bereikt zijn hoogtepunt in beelden van een hemel der uitverkorenen, waarin een ieder reeds een vaste plaats heeft, die hem van den beginne is voorbestemd - ongeacht zijn gedrag en geloof kennelijk - vanwaar hij neer kan zien op allen, die door deze volgens mij dan

niet zeer liefdevolle en zeker niet rechtvaardige godheid, worden verwezen naar een plaats van eeuwige kwellingen. De wijze, waarop men zich dus een hemel pleegt voor te stellen en de wijze, waarop de mens eigen banden met god pleegt voor te stellen, lijkt mij dan ook een punt toe, dat eerder plaats vindt bij de psychologie dan in de theologie. Toch moet er een "hemel", een voortbestaan of hiernamaals kunnen bestaan.

Welke vorm kunnen wij ons hierbij denken? In de eerste plaats zullen wij hierbij de natuur en de wetten der natuur moeten zien, om een aanvaardbaar beeld te krijgen, dat niet te zeer onlogisch is. Nu weten wij, dat in de natuur schijnt te gelden, dat energie wel haar vorm kan veranderen, maar niet teniet gaat. Ook de menselijke levenskracht, de bezieling, kan dus van vorm veranderen, maar niet geheel teniet zal kunnen gaan. Nu kennen wij bij deze verandering van vorm der energie zowel diffusie als kristallisatie. Ons gevoel doet ons voor het tweede kiezen. Wij kunnen ons dus voorstellen, dat de mens blijft voortbestaan, maar ofwel in een andere vorm dan wel op een ander niveau. Het eerste is niet aantoonbaar. Tegen het tweede zullen niet meer waarden spreken, dan tegen het eerste. Vandaar dat wij mogen zeggen, dat de menselijke persoonlijkheid in zekere mate, zij het elders blijft voortbestaan.

Tot zover zullen vele modernere theologen het wel met mij eens zijn. Maar dan moet ik ook verder durven gaan; wie zegt mij, dat de wereld een eeuwige wereld is, dat dit hiernamaals een concrete wereld is, of dat daarin condities kunnen bestaan, die ook maar enigszins aan de menselijke wereld doen denken? Veel spreekt tegen een dergelijke veronderstelling. Er voor kunnen wij geen enkel bewijs aanvoeren, tenzij men teruggrijpt op bv. de uitspraken van Jezus. Geliefd is de uitspraak: "In het huis mijns vaders zijn vele woningen." Maar dan rijst de vraag: moeten wij hierbij denken aan een stoffelijk huis? Zo ja, hoe kunnen daarin vele woningen zijn? Een nadere verklaring van deze woorden is alleen mogelijk, wanneer men het spraakgebruik uit Jezus' tijd beziet, en dan kan men zeggen, dat huis hier in wezen ook gebied, rijk kan betekenen; het woord "huis" wordt immers ook gebruikt, wanneer het gaat om een erf, een eigendom, mits de eigenaar daar soms ook verblijf houdt. Woningen kan dan hier mogelijkheid tot huisvesting betekenen, daar men van een bediendenverblijf ook wel als "woning" spreekt. Dit beeld wordt nog duidelijker, wanneer wij zien naar de huwelijks wetten van de Moslims, waarin staat, dat een man wel tot 4 vrouwen mag hebben, maar dan voor elk van hen in zijn "huis" een gelijkwaardige "woning" moet bouwen.

Naast dit alles rijst nog een volgende vraag. Wanneer men in de "hemel" komt, zal men deze dan altijd ook als zodanig kunnen erkennen? U zou bv. in de hemel van een neger of indiaan uit het verleden kunnen komen, en als blanke mensen denkt dat u in de hel vertoeft, wanneer wij t.m. de gewoonte, om de hemel stoffelijk uit te beelden, beschouwen als aanvaardbaar. Volgens de ervaringen die wij in de geest opdoen, kan de wereld, die men betreedt, niet beslissend zijn voor de manier, waarop men deze ervaart. Men kan alleen de werelden betreden, waarmede men harmonisch is. Maar de wijze, waarop deze wereld dan wordt beleefd, is afhankelijk aan eigen bewustzijn, eigen wezen. Wanneer het eigen wezen dus een hemel betreedt, maar deze niet wil erkennen of deze bewust verwerpt, dan zal voor een dergelijk wezen juist door het aanwezig zijn in die wereld een soort hel ontstaan. Waarmede ik maar wil zeggen dat hemel en hel niet noodzakelijkerwijze verschillende en van elkander geschieden werelden hoeven te zijn. Het wonderlijke in het geloof van de mens is voor mij dan ook wel, dat hij voortdurend een algehele - ook ruimtelijke - scheiding tussen hemel en hel schijnt te willen doorvoeren en kennelijk niet wil aanvaarden, dat er ook geestelijk goed en kwaad in een en dezelfde wereld tot toestand zou kunnen bestaan. Misschien verwerpt hij dit zo krampachtig, omdat hij dan de differentiatie, die op zijn eigen wereld bestaat, liefst zo snel mogelijk achter zich wil laten.

Indien ik nu, uitgaande van mijn eigen standpunt, zoek naar de zin van de hemel, voorstelling en de inhoud daarvan, kom ik tot het volgende:

Er zijn inderdaad in de kosmos een aantal grootmachten of "goden", die voldoende eigenschappen bezitten om hen als persoonlijkheden voor te stellen en elk voor zich een bepaald deel van de kosmos beheersen. In het door hen beheerste gebied, dat het beste als een wijze van bewustzijn kan worden omschreven, bestaan er verder verschillende vormen van leven, die aan hen gebonden zijn. Een dergelijke "engel" of "vorst" regeert dus niet een klein stukje van het Al

of van de eeuwigheid, maar beheerst in wezen een deel van het bestaan, een doorsnede van alle bestaansmogelijkheden in het Al. Een dergelijke invloedssfeer omvat dus de aarde zowel als sferen, hellewerelden, hemelwerelden, bepaalde sterren enz. Daarom lijkt mij de meest juiste en aanvaardbare formulering voor het wezen van zo een "vorst": een bewustzijn, dat een doorsnede van het totaal bestaande beheerst. Meerdere doorsneden in desnoods zelfs verschillende richtingen zijn dus denkbaar. Zover het een ego betreft, kan worden gesteld, dat de "top" van een dergelijk gebied steeds weer het onkenbare bevat. Wordt dit betreden, dan zullen voor het Ik zich alle verhoudingen wijzigen.

Dit geldt zelfs tot in het meest verblindende Licht van de Drievoudige Kroon. Wanneer wij bij deze z.g. Drievoudige Kroon komen, wat de hoogste waarde is die wij kennen, zien wij ook daar nog steeds, dat, wie het Licht betreedt - er binnengaat dus - een geheel ander bestaan ziet. Dit blijft gelden, ook al is kennelijk het bestaan daar niet meer te vergelijken met de voorgaande vormen van zijn. Ook daar zal de waarde van het bestaan in wezen nog steeds een doorsnede zijn van al het zijnde. Er is geen scheiding, zoals de mensen zich dit voorstellen, tussen sferen en wereld, tussen hemel en aarde. Deze waarden zijn onderling en onverbrekkelijk met elkander verbonden. Zij gaan in elkander over.

De dromen, de visioenen, de Kracht van de Levende God treffen wij immers ook overal aan. Een mens, die op aarde leeft en uittreedt naar andere werelden, zou volgens de opvatting van de ouden de hemel voor een kort ogenblik betreden. Maar eigenlijk is dit niet juist. Je kunt beter zeggen, dat hij zich een ander deel realiseert van de doorsnede van leven, waarin hij bestaat. Hij treedt niet buiten datgene, wat voor hem is, hij beseft er alleen een ander deel van, ziet de samenstelling daarvan voor een korte tijd op een wijze, die voor zijn bewustzijn niet normaal is. Wanneer wij aannemen, dat er een groot aantal krachten kunnen zijn, die elk voor zich een doorsnede van het Al representeren, hoeven wij nog niet te stellen, dat zij gelijk zullen zijn. Wel kan men aannemen, dat de doorsnede van het terrein, dat door deze krachten beheerst wordt, als waarde gelijk is. Er is sprake van gelijkwaardigheid, maar niet van gelijkheid.

Verder moeten wij stellen, dat de waarden, die wij boven elkaar plegen te rangschikken, in wezen evengoed naast elkaar kunnen worden gesteld, of zelfs als één enkel punt bezien zouden kunnen worden. Als de verschillende aangezichten dus van één en hetzelfde. Dit is voor de gelovige een moeilijk punt, omdat hel en hemel, de diepte, waar Behemoth de zielen verslindt en het Paradijs boven de louteringsberg voor hem gescheiden waarden vertegenwoordigen, hoezeer zij ook in feite één geheel vormen. De hemel is een deel van de menselijke voorstellingswereld. Hij heeft waarschijnlijk deze voorstellingen nodig, omdat hij enerzijds door deze beelden voldoende energie zal verkrijgen, om in zijn leven voortdurend te streven – zodat hij meer doet dan zonder een dergelijk beeld waarschijnlijk zou zijn - maar aan de andere kant kan men stellen, dat eeuwigheid en leven voor de mens al te vaak een soort doodoener vormen, het is een argument, dat men maar al te vaak gebruikt, om een ander te helpen, waar hij in wezen niet te helpen zou zijn, of te beheersen, waar hij anders geen beheersing zou aanvaarden.

Een moeder verliest haar kind. Een geestelijke komt en troost: "Huil nu maar niet, moedertje. Je moet het je kindje niet misgunnen, je kindje is nu immers in de ... hemel." Of iemand is arm, alles loopt hem tegen. Dan argumenteert men: onderwerp je en doe je best. God zal je dit later lonen. Want Hij heeft bovenal de armen lief. Die komen gemakkelijk in de ...hemel. U ziet het, de mens scheidt zo voor zich een uitvlucht, een illusie, een machtsmiddel. Het is jammer, dat deze illusies steeds weer blijken te berusten op een verkrachting van de werkelijkheid. Wel zijn er natuurlijk mensen, die toch de werkelijkheid redelijk dicht benaderen en zijn er vele godsdienstige beschouwingen te geven, waarin blijkt, dat men toch wel gaat beseffen, dat de hemel iets anders is dan een bepaalde plaats.

Het heelal is buitengewoon groot - vanuit menselijk standpunt. Er zijn ongetelde planeten en sterren. Daarnaast is een zo groot aantal bewustzijnssferen denkbaar, dat het aantal daarvan nog groter schijnt dan het tal der sterren. Wanneer de vorm van energie, die men leven noemt, zich wijzigt, zal zij in een van de werelden, die er bestaan, terecht komen.

Maar wie zal zeggen, welke dat zal zijn? Je kunt niet zeggen, dat iemand zekerlijk in een bepaalde sfeer terecht zal komen. Ten hoogste kan men constateren, dat hij daar terecht gekomen is. Zoals het niet mogelijk is met zekerheid te stellen, dat iemand in een hiernamaals een compensatie zal vinden voor alles, wat hij tijdens het menselijk leven te kort kwam. Je kunt hoogstens in sommige gevallen stéllen, dat het, wat de meer uiterlijke waarden betreft, voor iemand wel zo is uitgekomen.

In de oude mythologieën vinden wij vele voorbeelden van het schijnbaar onmogelijke, die ons gepresenteerd worden als een beeld van het hiernamaals. Ik denk daarbij aan het vat der Danaïden, de steen van Sisyfus e.d., spitsvondig bedachte beelden van de kwellingen van een onderwereld, die echter bij mij altijd weer de vraag doen rijzen, of het niet een gebrek aan begrip van de verdoemden is, dat hen tot die kwelling veroordeelt, meer dan de wil van de heer van de Hades. Het vat der Danaïden zou gemaakt kunnen worden, al is het maar met klei uit de rivier, waaruit het water geput moest worden, en Sisyfus zou zijn steen wel naar boven hebben kunnen krijgen, als hij er maar aan gedacht zou hebben, een paar wiggen mee te nemen. De wetten van alle werelden zullen voldoende verband met elkander tonen, om een logische oplossing ook van dergelijke problemen mogelijk te maken. Het is alsof men, bewust of onbewust, dit begrip van de schepping als een geheel, met algemeen geldende wetten, terzijde wil stellen.

De zin van deze oude beelden vinden wij terug, overgebracht in de moderne versies van hemel en hel. Men ziet de hel als een wereld, waarin men, God smekende of vervloekende, lijden moet zonder meer, terwijl de hemel wordt voorgesteld als een ruimte, waarin elke uitverkorene niet veel meer te doen heeft dan op zijn achterwerk te zitten, zo nu en dan halleluja te roepen en voor de rest te luisteren naar de nieuwste orchestratie van het een of andere loflied, dat de engelen te berde brengen. Maar kunnen dit blijvende situaties zijn? Gesteld, dat dergelijke werelden denkbaar zijn - wat ik op grond van de wetten der kosmos betwijfel, zover het een werkelijkheid en niet een zelfgeschapen waan betreft - dan zal nog gelden, dat energie verandert van vorm, zodra er enige actie is. Zelfs een halleluja of een jammerkreet wijzigt reeds het bestaande evenwicht van krachten. Alle energie beweegt zich voortdurend, zelfs indien de omzetting in feite slechts een grote kringloop is. Laat ons dit voorop stellen.

Er kan een ogenblik zijn, dat de vorm van de energie een voldoende bewustzijn draagt, om deze tijdelijk te onttrekken aan de normen van het normale bestaan, maar dan is dit gebaseerd op rust. Zo men beweert, dat een blijvende onttrekking mogelijk is aan de geldende kringloop van krachten, zo rijst bij mij de vraag, of deze energie - of ziel - dan nog wel behoort tot deze kosmos, dit deel daarvan althans. Volgens mij is dit alleen mogelijk, wanneer zij uit deze kosmos verdwijnt, om in een geheel nieuw heelal tot uiting te komen en daar, zoals hier, volgens de geldende wetten en kringlopen haar rondgang voort te zetten. Niemand kan hier definitief iets zeggen. Ik weet dit al te goed.

Indien ik af wil gaan op alles, wat ik zie, zo kan ik het volgende beeld opbouwen:

De hemel is een zeer complexe structuur van niet stoffelijke levensomstandigheden. Een ieder kiest uit dit geheel en maakt daaruit voor zich tot werkelijkheid, wat hij reeds in zich draagt. De hel en de hemel zijn in wezen identiek. De hel is een versie, die men voor zich geeft, en zo ook beleeft, van wat voor anderen de hemel is. Wat voor de een hel kan heten zal voor een ander, die in zich andere waarden draagt, een hemel zijn. Door dat het bewustzijn zelf uit het geheel der - laat ons zeggen geestelijke - waarden kiest, is voor het bewustzijn een tijdelijke vrede of rusttoestand wel denkbaar en mogelijk. Maar daar stilstand van het bewustzijn - dat deel is van energie en zelf een vorm van energie is - betekent, dat men voor zich ophoudt met leven, is een voortdurende reeks van erkenningen en de daarmee gepaard gaande veranderingen in wezen wel noodzakelijk en onvermijdelijk. Wanneer in deze wereld geen momentum meer aanwezig is, zal de kracht, die wij de kern van het Ik noemen, automatisch zich aanpassen bij een andere wereld, waarin voor deze kracht nog geen toestand van stasie bestaat en een beweging in overeenstemming met de laatste vormen van energie uiting mogelijk blijft.

Wanneer zo iets in de sferen gebeurt, spreken wij van een overgaan naar een andere sfeer - waarbij de mogelijkheden bijna oneindig schijnen te zijn. Maar in de meeste gevallen blijkt er sprake te zijn van een overgaan naar een andere stoffelijke wereld, omdat kennelijk voor het doorsnee-Ik de tegenstelling tussen stof en geest een machtige impuls tot leven en beleven vormt. Voor alles, wat ik vanuit mijn wereld en bestaan daarvan heb kunnen zien is het kentekenend, dat, zelfs in de meest gelukzalige sferen, een neiging bestaat om, wanneer men daarin niet meer verder kan en het bewustzijn schijnbaar geen hogere of wijdsere wereld meer kan aanvaarden, een instinctief grijpen naar de materie, naar de tegenstelling, optreedt. Sommige zielen doen mij denken aan een weversspoeltje dat heen en weer schiet, zo het weefsel der oneindigheid voor zich voltooiend, maar juist daardoor gebonden in een voortdurende beweging van links naar recht, van rechts naar links, van wereld tot sfeer en van sfeer tot wereld.

Is het een wonder, dat ik, indien deze zielen daarin geheel gelukkig schijnen te zijn, mij afvraag: is dit dan een hemel? Het woord wordt vaak genoeg gebruikt om genoopt te worden, daaraan een bepaalde betekenis te verbinden, die meer omvat dan de vaagheden, die redelijk daarmede verbonden kunnen worden.

De eerste betekenis, die wij aan het woord toe mogen kennen, is wel zeer eenvoudig en duidelijk: de hemel is een algemeen gangbare illusie, waarin de mens zijn eigen tekorten en tekortkomingen tracht te compenseren. Daarnaast kan men echter zeggen: het begrip hemel, zoals dit algemeen gehanteerd wordt, dekt het totaal van alle bestaanstoestanden, die wij ons nu niet voor kunnen stellen. Het is verder een uitdrukking van een begrip "eeuwig" als staande tegenover het voor ons geldende begrip van "tijd". Een eeuwigheid kan gezien worden als - het meest logische- buiten de tijd staande, maar wij ontdekken, dat velen haar zien als iets, wat valt binnen het kader van de tijd, maar het geheel van die tijd in zich omvat. De ervaring leert mij nu, dat althans voor zeer lange tijd datgene, wat men op aarde hemel of eeuwigheid pleegt te noemen, wel degelijk binnen de tijd bestaat. Het is volgens mij een wisseling van waarden - waarbij men middelen kan tussen een objectieve tijd, die aan het een of andere kosmische uurwerk gebonden is als de omwenteling van een planeet - naar een subjectieve tijd, waar het persoonlijk ervaren van het zijn tot enige maatstaf wordt voor alle beleven en alles, wat voor het Ik mogelijk is.

Er komt echter kennelijk steeds weer een ogenblik, waarop een ego de tijd verlaat, dat voor een Ik de tijd "afgelopen" is. Een ziel, die naar de hemel gaat, is niet zozeer een lichtstraal, die terugkeert naar de zon, ofschoon dit, zover ik kan zien, de laatste en uiteindelijke vorm van overgang is, maar kan in de meeste gevallen eerder worden gezien als een Phoenix, die door de ruimte drijft, maar ouder wordt en, wanneer het eigen tijdsbesef geheel gerijpt is, terug moet keren in het vuur, de alles ontbindende verandering, om via deze transformatie te komen tot een nieuw levensproces, dat echter identiek is met het oude, dat zo even verlaten werd.

Voor u is dit misschien een wat wonderlijke voorstelling van zaken. Wanneer ik spreek volgens mijn geloof en weten, moet ik echter stellen, dat wij allen principieel wezens zijn van de oneindigheid, waarbij voor ons, zolang het oneindige niet geheel beseft kan worden, het proces der oneindigheid niet alleen betrekking heeft op duur, maar ook op vorm. Ik kan mij bv. geen hemel voorstellen, waarin door mensen gemaakte producten of beelden daarvan bestaan. Een hemels Jeruzalem, zoals dit wel wordt voorgesteld, is een stad. Maar een stad is begrensd, mensenwerk en kan dus geen werkelijke, oneindige hemel zijn. Wanneer ik door de sferen ga, dan blijkt aan het voorkomen van menselijke vormen en waarden langzaamaan wel iets te veranderen.

Maar in de laagste sferen, die men vaak als de "hemel" schijnt te beschouwen, treffen wij overheersend, zij het vaak geïdealiseerd, beperkte vormen aan, die kennelijk door het menselijke denken zijn gevormd en waarvan men wél mag aannemen, dat zij door wezens vanuit de stof als voorstelling zijn medegebracht. Daarmede is de eindigheid - die soms zeer klaarblijkelijk is door de voortdurende veranderingen, die dergelijke vormen ondergaan - van alle werelden, die in hoofdzaak uit dergelijke vormen bestaan, voor mij reeds vastgesteld.

Dit kan niet blijvend zijn. Zie ik naar hogere sferen, dan tref ik werelden aan, waarin bv. structuren van Licht bestaan. Men zou dergelijke structuren kunnen zien als een soort sterren, fixaties die gebaseerd zijn op eigenschappen of werkingen van de verschillende kosmische stralen. Ook hier echter is geen sprake van eeuwigheid der structuren, omdat zij voortkomen uit het beperkte besef van de ziel, die daarin leeft. De structuren zijn veelal meer mathematisch van opbouw, maar bevatten zoveel begrenzingen, dat van een vrij "ademen" van het Al daarin geen sprake is. Ook zij zijn volgens mij uit stoffelijk, misschien zelfs menselijk, denken voortgekomen, wat tot de conclusie voert, dat deze sferen nu wel bestaan en zelfs zeer "hoog" kunnen zijn, maar in deze vorm niet van blijvende aard zijn.

Het enige blijvende, wat ik mij voor kan stellen, is eigenlijk het Niets, het geheel niet kenbare of voor mij voorstelbare. Moet ik nu zeggen, dat de hemel niets is? Het is mogelijk, maar eerlijk gezegd, ik weet het niet. Ik weet alleen, dat door het beroep op de hemel, door het beroep op de toekomst, op alles, wat later zal gaan geschieden, de mens op aarde steeds weer wordt misleid. Wanneer een dergelijke misleiding als gevolg alleen het bestaan van bepaalde machtsverhoudingen op aarde zou omvatten, zou ik hen, die deze misleidingen plegen en bevorderen, hun werken graag willen vergeven. Maar de "hemel" is niet slechts een misleiding van de mens in zuiver stoffelijk opzicht. Het is het vormen van een het Ik-beheersend denkbeeld, dat ook buiten het stoffelijk bestaan een lang voortdurende misleiding inhoudt. Er ontstaan voor het Ik bepaalde waanbeelden, die het ego zozeer gaan beheersen dat, wanneer de overgang of verandering van energievorm plaats vindt, eenvoudig een fixatie t.a.v. die vorm en de stoffelijk daarmee verbonden beelden blijkt te bestaan. De persoonlijke vrijheid van leven en beleven wordt door dergelijke voorstellingen dan ook zeer bedreigd. Misschien lezen sommigen hierin weer een aanval op de godsdiensten. Toch is dit niet mijn bedoeling. Dien uw God, zoals gij wilt, in de vorm, die gij verkiest en op de wijze, die u de juiste lijkt, maar zorg er voor, dat het beeld van de God, die gij dient, een beeld is dat in u leeft, dat voor u als een deel van eigen zijn en leven voortdurend bestaat.

De hel speelt hier ook een grote rol. "Als je niet braaf bent, ga je naar de hel." In vele gevallen wordt de wijze, waarop dit argument gehanteerd wordt, een andere versie van het bekende: wanneer je niet zoet naar bed gaat, komt de boeman. In beide gevallen is het een dreigen met een nachtmerrie. Zoals een kind door een veelvuldig dreigen met de boeman een psychisch trauma kan krijgen, zal ook de geest, die voortdurend onder de angst voor de hel heeft geleefd, bepaalde wonden vertonen, geestelijke wonden, die haar beletten een sfeer te aanvaarden, waarin alles voor haar juist, rustig en vol van vrede is - hoe vergankelijk voor het Ik deze rustpoze in het bestaan overigens ook moge zijn. Ik meen dan ook, dat het hanteren van de hel als dreigingen vooral tegenover de eenvoudige mensen niet veel minder dan een misdaad is.

Indien u mij toestaat, even af te wijken? Hemel en hel zijn door de mensen geschapen en niet door God. Hemel en hel zijn de middelen, waarmee vele mensen trachten hun medemensen te regeren. Hemel en hel vormen vaak de meest juiste omschrijving van de dwaasheid en zelfrechtvaardiging van de mens. Er is een Lichtende Kracht, die alles regeert. In die Lichtende Kracht zijn er vele wegen, die wij kunnen gaan, elk voor zich een doorsnede vormende van het totale Al. In elk van die doorsneden is materie, duister, en Licht te vinden. Welke weg wij gaan doet niet ter zake. Wat wij nu zijn en doen, doet in wezen niet ter zake. Wij hebben slechts te beantwoorden aan de kracht, waarin wij leven. Maar een beantwoorden aan de kracht, waarin je leeft, geeft men eenheid en vorm aan het bestaan, die alle wereldse eenvormigheid en gelijkgerichtheid zou kunnen onderdrukken of onmogelijk maken. Daarom wil men er niet aan.

Toch vraag ik u, of het feit, dat men iets bereikt niet belangrijker is dan de vorm, waarin men het bereikt, zoals de concilievaders zich nu af moeten vragen, of het wel zo belangrijk is, dat een priester voor alles celibatair is. Dit is wel een oude traditie en heeft voordelen, maar wanneer de kerk vandaag of morgen priesters nodig heeft, maar er geen meer kan krijgen, omdat de mannen niet langer hiervoor ongetrouwd willen blijven, wat dan? Sommigen zeggen dan ook, dat het beter is de werkwijze te veranderen, door de gehuwde priester te aanvaarden, dan te moeten zien dat de kerk haar doel niet bereiken kan. Zoals overal, waar men godsdienst kent, de vraag begint te rijzen of, wanneer de kerken steeds meer leeg blijven, het niet van belang zou zijn, dat men met geloof en eredienst buiten de kerken actief zou worden.

Ik geloof, dat het belangrijkste wel is: zoek eerst in jezelf je God. Hoe vaag het ook moge zijn, in jezelf draag je een beeld van een wezen of een ordening.

Dit beeld is de Kracht, waartoe je behoort. Alles, wat je je voor kunt stellen, al je denken en mogelijkheid tot werken en leven is in die Kracht vertegenwoordigd. Vrees niets, wat in die Kracht bestaat. Begeer en verlang niets van hetgeen in die Kracht bestaat boven al het andere, dat daarin voor jou werkelijk is. Tracht die Kracht als een geheel te zien, waarvan jezelf deel uitmaakt, als een wereld waarin je moet werken, een tuin, waarin je mag spelen. Zie steeds weer het geheel van het leven. Dan zal ook de Kracht van dit gehele leven voortdurend voor het Ik toegankelijk zijn. Dan eerst wordt het mogelijk, dat er aan het "einde" van dit leven geen sprake meer is van een snelle transformatie of reïncarnatie, die in wezen weinig verandert. Dan zal het Ik op kunnen gaan in een groter geheel.

Kennis is iets, wat ons op aarde voortdurend als het meest belangrijke wordt aangepreft. Maar kennis is niet altijd de uitdrukking van de waarheid, de werkelijkheid. Zij geeft ons hoogstens de mogelijkheid de waarheid, die in ons bestaat - zo wij er toe komen, deze te erkennen - te formuleren. Zo men dit eenmaal aanvaardt, zal men ook beseffen, dat men geen stellingen en theorieën op kan gaan bouwen, die alleen maar op de stoffelijke kennis gebaseerd zijn. De mens moet leren steeds weer te grijpen naar datgene, wat als werkelijkheid in hem leeft. Dat werkelijke bestaat nu, niet morgen, niet gisteren, niet in een andere wereld of alleen maar in deze wereld. Het is altijd in ons en steeds kenbaar en bereikbaar in het heden. Door op deze wijze te leven in en met de Kracht, waartoe wij behoren, voorkomen wij zeker ook, dat kennis, geloofsbeelden en theorieën van geloof en leven of een onwrikbare levenshouding ons dwingen zullen, een deel van ons bestaan te leven in en schijnwereld, een illusoir hemeltje, door mensen geschapen.

Zeker, zoiets kan in het begin een grote beleving zijn, maar wordt toch al snel een steeds toenemende frustratie, die het Ik bijna zeker terug zal werpen in de materie, voor men ook maar iets heeft kunnen leren in de "andere" werelden, in de toestand, die wij het leven in de geest plegen te noemen.

De Boeddha zegt: "Hij, die bevrijd is, leeft in Nirwana, zelfs indien hij uit medelijden terugkeert en spreekt tot de mensen." Hier is het spreken tot de mensen de terugkeer: een veranderen van de aandacht. Maar of de boeddha nu in de materie bewust is of in het gehele Zijn, hij zal altijd verbonden blijven met het zijnde niet-zijn.

"Het koninkrijk Gods is in u lieden", zegt Jezus. Hij zegt niet, dat men dit rijk ergens moet gaan zoeken, maar dat het in u is als een deel van uw wezen. Het is de continuïteit van uw bestaan. Het is dan ook niet iets, wat in de hemel is en daar eerst kenbaar wordt. Het is een toestand, die hier en nu bestaat, zoals overal.

Ik kan vele anderen citeren, die soortgelijke uitspraken deden. Ik meen echter reeds hiermede duidelijk te hebben gemaakt, dat alles wat ik op deze avond stel, een door alle grote geesten erkende waarheid is, die steeds weer in andere vormen op aarde wordt weergegeven en voor mensen begrijpelijk wordt uitgedrukt.

Omdat wij deel zijn van het Ene en bestaan in de continuïteit, is elke poging, om de eenheid van alle dingen te verwerpen of te verstoren op zich reeds een verwerpen van de werkelijkheid.

Omdat wij deel zijn van het Ene, is elk onderscheid dat wij trachten te maken tussen ons eigen wezen en anderen, zij het in deze wereld of in een hiernamaals, in feite een verwerpen van de werkelijkheid.

Wij kunnen behoren tot een andere weg, leer, andere doorsnede van het Al. Maar indien wij het beseffen en waarmaken, zoals het in ons ligt, zullen wij in het totaal hetzelfde bereiken en erkennen als ieder, die een andere weg gaat en tot een andere macht behoort.

Ik stel dit aan de orde, omdat men op de wereld op het ogenblik steeds meer begint te schermen met een "hemel" of een "toekomst", zich beroepende op datgene, wat eens zal zijn, wanneer men braaf is en gehoorzaamt, gevolgd door dreigende beelden, van wat er anders met u en de uwen zal gaan gebeuren.

Op elk terrein, zelfs in reclame, politie, en economie maakt men in toenemende mate gebruik van termen die, voor de mens, in wezen synoniemen vormen voor hemel en hel. Men geeft wetenschappelijke argumenten daarbij, beroept zich op de taak van de mens enz. Maar in wezen is dit alles dezelfde illusie, een verkondiging van hetzelfde waanbeeld. Wanneer ik u zeg, dat wij over 20 jaar een grotere welvaart zullen kennen, wanneer wij zus handelen, terwijl het een chaos zal zijn, wanneer wij zo doen, kan men daarvoor redelijk wel een basis vinden. Indien dit echter niet berust op een erkennen van en bevestigen van alles, wat in het heden bestaat, van de wensen, die men nu kent voor het heden en misschien ook voor een persoonlijke toekomst, zal alle gepraat nutteloos zijn. Bij nader beschouwen blijkt dan ook, dat het niet gaat om het doel alleen, maar hoofdzakelijk om het behouden van macht, het uitoefenen van gezag over anderen.

Men werkt ook nu, zij het in wat geraffineerder vorm dan eens, met begrippen als verdoeming, heiliging, slechtheid, goedheid en het loon daarvoor. Waarom? Omdat men daarmee een toekomstige ontwikkeling zegt te willen fixeren. Daarbij ziet men de feiten niet, zoals zij zijn. Men vindt het zelfs vreemd, dat iemand zonder kennelijke gronden durft zeggen - zoals wij enkele maanden geleden deden en zelfs reeds een jaar geleden: er is een bode uit het Al op komst naar uw zonnestelsel. Wie en wat dat is volgens de mensen, kunt u nu in de kranten lezen. Aarzelend geeft men nu toe, dat wij dus schijnbaar wel gelijk hadden. Indien ik nu stel, dat daardoor bepaalde energieverhouding op aarde gewijzigd wordt, die spanningen zal wekken, welke na een periode van 3 tot 5 jaren in de mensen en ook zuiver materieel tot uiting komt en omwentelingen met zich zal brengen, stelt men onmiddellijk weer: dit is waanzin. Omwentelingen komen alleen voor, wanneer wij die plannen of niet voldoende plannen hebben gemaakt. Daarom is dit dan dwaas.

Wat deze mensen niet willen of kunnen beseffen, is dat hier wordt gesproken vanuit het heden, maar dat dit heden de toekomst in zich bergt, zo goed als het verleden daarin aanwezig is. Zoals men te maken heeft met het leven en dit leven tijd en eeuwigheid, hemel en hel beiden steeds zal omvatten. Deze dingen zijn nu eenmaal niet te scheiden.

Daarom zal men steeds weer moeten zeggen: Ik moet, nu, beseffen, wat nu mijn leven en mogelijkheden zijn, ik moet nu waar maken, wat mij mogelijk is en deel van eigen noodzaak is. Daarbij zal men niet mogen praten over morgen en gisteren, tenzij deze een direct deel uitmaken van het onmiddellijk streven in het heden.

Door je voortdurend te oriënteren op het tijdloze in jezelf, ontstaat het juiste beeld van het bestaan, maar ook van wat wij God noemen. Wanneer de oriëntatie juist en evenwichtig geschiedt, is de daaruit voortvloeiende bestaanstoestand de hemel. Er zijn vele mensen, die de hemel op aarde kennen. Alleen weten de andere mensen daarvan niets, omdat zij beperkt blijven in hun waarnemen tot de uiterlijke verschijnselen en niet beseffen, hoe de innerlijke harmonie met het gebeuren fantastische dingen kan doen voor het beleven daarvan.

Men zal in vele gevallen zien, dat mensen stellen, dat wijsheid het enige middel is, om een juist begrip te krijgen van morgen. Er zijn echter veel meer mensen, die "toevallig" goed raden. Men noemt dit inspiratie of stom geluk. In wezen vloeit zoiets vaak voort uit een algehele harmonie met het leven, met de wereld, waartoe men behoort, zodat de tijd eigenlijk alleen maar de registratie van het gebeuren wordt, maar geen deel heeft aan de beperkingen, die men veelal eigen bewustzijn oplegt. De wijze, de geleerde, kan vaak alles veel mooier zeggen en veel redelijker voorspellen. Maar de voorspelling van degene, die op zijn innerlijk afgaat, zal niet zo goed uit de verf komen, maar later blijken de meest juiste te zijn.

Hemel, aarde en hel, toekomst, nu en verleden zijn een eenheid voor het ego.

Alles, wat daaromheen als erkenning of "werkelijkheid" wordt opgebouwd, is in wezen een reeks schijnvormen. Wie zijn bewustzijn wijzigt, wijzigt voor zich ook de wereld. Hij zal de wetten van de natuur niet veranderen, maar wel de wijze, waarop hij ze beleeft. Hierdoor maakt men het leven voor zich tot hemel of tot hel. Juist omdat men in deze dagen zo ontzettend veel werkt met pressiemethoden, die dergelijke begrippen op de achtergrond hebben, vrees ik, dat de mensen langzaam gaan leven in een wereld, waarin voor hen geen enkele reële maatstaf meer kan of mag bestaan. Daarom herhaal ik: de hemel is hier en nu, ook al bemerkt u daarvan niets. Het is nooit de vraag, of de hemel tot u zal komen, het is altijd weer de vraag, of u zich van die hemel bewust kunt worden.

Uiterlijk is er in uw wereld sprake van zwak en sterk. Indien echter innerlijke sterkte ontstaan is, zal uiterlijke zwakte niet meer kunnen bestaan. De mens heeft een innerlijk vermogen, dat tijdloos is. Noem het de kracht Gods of de hemel. Hoe meer de mens nu terecht komt in een geheel gemechaniseerde maatschappij, geregeerd door een technocratie, zal zijn beeld van de hemel een technisch iets worden; het wordt voor hem de machine, die de mens verwerkt en al zijn wensen voor hem zal vervullen. In feite kan dit niet bestaan. Men vergeet steeds weer, dat het niet de wereld is, die de mens vormt, maar dat het de mens, de eenling is, die aan zijn eigen wereld gestalte geeft, zo geldt dit voor historie en zelfs voor de hemel. Ook deze vormt niet de mens, maar de mens vormt zich zijn besef, dat voor hem de uiting van de hemel is.

God heeft alle dingen gevormd. De perfectie, de rust, de evenwichtigheid daarvan, wanneer zij in de mens gerealiseerd wordt, is de hemel, is het doel van alle leven en streven op dit ogenblik. Nog liggen in deze dagen werkelijkheid en schijn zo dicht naast elkaar, dat beiden beseft kunnen worden voor wat zij zijn, zelfs al weten de meeste mensen daarmee al geen weg meer. Stel u daarom voortdurend voor ogen, dat uw persoonlijke werkelijkheid dé voor u beslissende is. U komt dan reeds een stap verder, doordat u zich niet meer afvraagt, wat de gevolgen zullen zijn, wat de toekomst hierdoor zal worden, maar eenvoudig blijft uitgaan van de in u erkende verplichtingen van heden. Dit en niets anders is voor uw leven en geluk van beslissend belang, nu en altijd.

Onthoudt, dat uw eigen keuze bepalend zal zijn voor het heden, maar ook voor elke vorm, waarin de energie, die nu de kern van uw wezen is, zich ook later zal vertonen.

De ziel - indien wij dit zo mogen noemen - of de geest - zal steeds beantwoorden aan de omstandigheden, die daarin door eigen besef en streven zijn vastgelegd. Bepalend daarbij is de innerlijke realisatie en een beantwoorden aan de normen van het deel van de kosmos, waartoe u op dit ogenblik in het bijzonder behoort.

Tenslotte nog dit. Men zegt wel eens "de hemel mag het weten". Ik zeg u echter: de hemel is het weten; dit is het innerlijk weten. Indien u de "hemel" in uzelf hebt gevonden, is er niets in deze of andere werelden, waarvan u niet zult weten, zover het u betreft. U zult alles kunnen hanteren, zolang het u aangaat. Wanneer u de innerlijke kracht vindt, kunt u alles; zodra u zich beroept op anderen, zich door anderen laat leiden in het leven, zonder rekening te houden met eigen wezen, zal dit alles niet kunnen bestaan. Het is uw zelfstandig bewustzijn - en alleen dit, dat u de nodige kennis en inzichten, ja, wetenschap zal geven, plus het vermogen het geheel van uw bestaan zelfs in een tijd als de huidige te richten en te vormen in de grootst mogelijke harmonie.

U zult altijd alles kunnen zijn, wat u wenst te zijn, wenst te betekenen ook, mits u de voorwaarden daarvoor in uzelf steeds blijft beseffen en alle daaraan verbonden uitingen voortdurend en zonder uitzonderingen blijft verwezenlijken.

Uw vragen en opmerkingen zijn nu welkom.

Vraag: Ik ben het eens met uw stelling, dat begrippen als hemel benaderd moeten worden vanuit psychologisch standpunt. Nu spreekt Jung van het collectief onbewuste. Ik zie dit als de Al-geest, terwijl de oplossing daarin de hoogste volmaking is, die bereikbaar is. Dit is de hemel.

Antwoord: U beperkt uw hemel wel zeer door te stellen, dat zij slechts het totale onderbewustzijn van de mensheid omvat. De hemel is meer dan dit. Hemel, onverschillig hoe wij haar situeren of zien, is, zodra zij in ons bestaat, de erkenning van de gehele kosmos, dus ook van dingen, waarvan de mensheid nooit heeft gehoord, tijden, waarin de mensheid nog niet bestond of niet meer zal bestaan. Kortom, vele waarden, die zelfs in het menselijke onderbewustzijn niet voor kunnen komen.

Het bereiken van de "hemel" is het deel hebben, bewust en wetend, aan een doorsnede van het Al, niet slechts een doorsnede van de mensheid. Dat het geloof aan de hemel, zoals dit nu bestaat, echter kan worden gezien als een gevolg van het geheel der onderbewuste - of zo men dit prefereert bovenbewuste - erkenningen van de mens, ben ik wel met u eens.

Het beeld van de hemel, ja, van de eeuwigheid, is een rationalisatie. Maar dit wil nog niet zeggen, dat de hemel - of de enige blijvende werkelijkheid - daarom in zich tot het menselijke beperkt zal moeten blijven. Tussen voorstelling en wezen is juist hier een zeer groot verschil.

Uw opvatting is een voorbeeld van het sterk homo-centrisch denken, dat wij helaas niet alleen in de godsdiensten, maar ook in de wetenschappen steeds weer aan zullen treffen. Hier zou u deze fout echter niet mogen maken: ik ben een geest. Wel was ik eens mens, maar nu is mijn wereld een andere dan de uwe en ken dingen, die ik aan de mens zelf niet begrijpelijk beschrijven kan. Ik behoor nog voldoende tot uw wereld, om te weten, dat mijn Zijn ergens nog wel deel is van uw en uw wereld, maar weet daarnaast zeer wel, dat de toestanden, die wij de sferen van de geest noemen, zover uitgaan boven alles, wat zelfs maar bevat is in het collectief bewustzijn van de mensheid, dat de door u gebruikte termen alleen van kracht zouden kunnen zijn, indien onder het begrip mensheid alles, wat bewustzijn kent, onverschillig waar en hoe het bestaat, mede gerekend zou worden.

In dit geval kan men zeggen: de hemel is de doorsnede van het collectief bewustzijn van alle geesten - of mensen, wezens - die tezamen weer slechts een doorsnede vormen van het geheel der levenskrachten en mogelijkheden in de kosmos.

Vraag: U zei onder meer: zodra men zich door anderen laat leiden, is men de kracht en het besef van de waarheid kwijt. Maar volgens mij zal men juist een versterkte kracht ontvangen, wanneer men zich openstelt voor waarden, die niet in eigen bewustzijn leven.

Antwoord: Dit zal vaak alleen maar een illusie zijn. Bepalend is hier de eigen bewustzijns-toestand. Het openstellen op zichzelf kan namelijk ook in wezen een poging zijn, een leiding te vinden, en zo de erkende - of afgewezen - waarden van eigen bewustzijn terzijde te stellen voor andere krachten. Stel daarom: wanneer men zich al openstelt voor iets, zo moet men het resultaat niet alleen maar als een gave ontvangen, doch het eerst verwerken, tot men daarin - of delen daarvan - een deel van zichzelf heeft erkend. Eerst wanneer men dit heeft gedaan, zal men daaraan werkelijk en blijvend kracht kunnen ontleen.

Wanneer ik, als geest, u de kracht geef om iets te doen, bv. iemand op aarde te genezen, of u bepaalde kennis verschaf, is dit steeds een beperkte gave, die met het ophouden van mijn belangstelling voor u weer verdwijnt. De "gave" is dus geen werkelijk deel van uw wezen. Indien u echter iets, wat ik geef, eerst in uzelf kunt verwerken en tot deel van uzelf leert maken, zal voortaan elke bron van kracht en weten, die in het gegevene voor mij bestond, ook blijvend voor u bestaan. U hebt dan door mijn "geven" in wezen een kracht of mogelijkheid in uzelf ontdekt, waarvan u zelf de werkelijke "eigenaar" bent.

Ik wil hieraan toevoegen, dat er een groot verschil is tussen het bewust volgen van iets of iemand, en het zonder meer iets of iemand als leider aanvaarden. In het tweede geval zal men de leider immers blijven volgen, zonder te weten waarom, zonder eigen oordeel en bewustzijn. Degene, die een ander volgt, zal dit kunnen doen omdat hij beseft, dat de weg, die deze ander volgt, de goede is, terwijl tijd en mate van volgen wordt bepaald door een besef, dat deze andere zich in de richting beweegt, waarin men ook zelf wil gaan. Wanneer wij bv. Jezus willen volgen, zullen wij dit kunnen doen als een automobilist, die in de mist voor een deel van de weg,

die hij toch moet afleggen een "lichtje pikt", zoals dat wordt genoemd. Zeggen: Jezus is mijn leider, en verder niet vragen, is in de trein stappen zonder te weten, of hij je ook ergens brengen zal, waar je wat te doen hebt.

Reactie: Ik denk hier aan de uitspraak van Omar Khayyám.

Antwoord: Vrij vertaald dus: "de hemel is de vervulling van al, wat mijn hart begeert, de hel de ontkenning van al, wat het nog ontbeert."

Vraag: Doelde u op de Zeven Krachten Gods of de 7 stralen?

Antwoord: Ja. Het is nog wel iets uitgebreider dan dit. In de geijkte termen zegt men, dat als heersende factor optreedt één van de 12 poorten van de goddelijke werkelijkheid. Daarin is voor de mens of een deel van de mensheid een van de 7 heersers of stralen, terwijl de mens dan in het leven vergezeld en geleid wordt door een van de 9 regenten, die binnen elke straal werkzaam zijn. Meestal is deze regent het eerste principe, wat wij aanspreken als God. Ik heb een nadere precisering van mijn stellingen juist vermeden, omdat wij anders vast zouden lopen in de vele verschillende op aarde hiervoor gangbare formuleringen. Kort gezegd komt het hierop neer. De mensheid is geestelijk beïnvloed bij de incarnatie door eigen bewustzijn plus een aantal hoofdkrachten. Men stelt deze meestal op 11 plus 1 - niet de dierenriem. Elk van deze 11 plus 1 dragen in zich het Goddelijk Licht, ontleed in de 7 stralen of hoofdwaarden. In elke straal heersen dan 9 krachten, die echter in hun werken onderdanig zijn aan een ieder, die in het Al een met hun wezen strokend beeld weet te doen ontstaan.

Zeg dus: uit het Goddelijk Licht komen voor ons 7 kleuren voort. Elke kleur kent 9 nuances, 9 methoden om van die kleur gebruik te maken. Men kan dan nog heel ingewikkeld zeggen: gezamenlijk vormen de regenten de 63, die tezamen met de 12 worden tot de 3 en zo het beeld zijn, de uiting van de 3-eenheid. Het vinden van stoffelijke analogieën in de 9 enz. is moeilijk. Misschien kan men dit doen op grond van beelden der oude astrologie met haar 7 planeten en haar kristallijnen sferen, maar dit brengt het gevaar, dat de mens hierbij zonder meer aan een bindende lotsbepaling gaat denken. Dit moeten wij juist voorkomen, omdat het bij dit alles niet gaat om een lotsbepaling, maar om een levensbereik, een sfeer. Men kan het misschien vergelijken met de samenstelling van de atmosfeer, die ademen en leven mogelijk maakt. Genoemde krachten werken bovendien kosmisch en omvatten dus niet alleen het zonnestelsel.

Vrienden, ik dank u voor uw vragen en aandacht. Ik eindig met nogmaals te herhalen: Wij zijn deel van alle leven in en rond ons. Vinden wij innerlijk met dit alles een harmonie, dan maken wij voor onszelf de hemel waar, ook op aarde. Leeft men in disharmonie dan dreigt in en rond het Ik steeds weer de hel te ontstaan.

Goedenavond.

FORMULERINGEN VAN BEPAALDE BEGRIPPEN

Goedenavond, vrienden.

Nu er zo uitgebreid en moeilijk over de hemel is gesproken, zou ik mijn bijdrage graag beginnen met het formuleren van bepaalde begrippen. Want wanneer de hemel in je ligt, is het erg jammer, dat de meeste mensen geen juiste en voldoende kaart van hun innerlijke mogelijkheden bezitten.

Wanneer wij de hemel zoeken in de ogen van een ander, blijkt meestal, dat wij daarin ons spiegelbeeld bewonderen.

Hij, die u de hemel belooft in het hiernamaals, wil waarschijnlijk feitelijke waarden, die u in het heden bezit, van u aftroggelen.

Hij, die u dreigt met de hel, leeft zijn slechtste instincten aan u uit, op kosten van God en de duivel, en hoopt daarnaast nog zijn eigen wil aan u door te kunnen zetten.

Een "uitverkorene" is iemand, die zijn gebrek aan waarde en waardigheid compenseert door te verklaren dat hij iets bijzonders is, maar het bewijs daarvan uit te stellen tot na de dood.

Dit zijn zo enkele kleine gezegden, die in mij opkwamen toen ik vernam, waarover u vanavond gesproken hebt. Er zijn natuurlijk andere en misschien belangrijker dingen te formuleren.

Wanneer wij spreken over de goddelijke werkelijkheid, zo spreken wij van het goddelijke Licht, waarin al het geschapene en alle mogelijkheden, plus tijden bij voortdurend bevat zijn en in een voortdurende actie en reactie evenwichtig vloeien, om steeds weer tot zichzelf terug te keren.

Daarnaast kan men zeggen: de poorten der werkelijkheid of de poorten van het Goddelijke Rijk van waarheid zijn die punten in openbaring van het Al, waar de hiaten in ons bewustzijn juist niet groot genoeg zijn, om er geheel niets van te beseffen. Het zijn dus punten, waarop een beperkt begrip mogelijk is, waardoor wij door kunnen dringen tot in een werkelijkheid, waarin geen enkele verandering meer bestaat.

Dan zijn daar de Heersers van de Stralen. Ik wil dezen definiëren als personificaties van goddelijke eigenschappen, die, daar wij de godheid in zijn geheel niet kunnen beseffen, zich aan ons als een afzonderlijke persoonlijkheid voordoen en door ons vaak als een afzonderlijke godheid vereerd zullen worden.

Dan sprak men u waarschijnlijk over de zogenaamde Regenten in de Stralen. Onze regent in de straal is dat deel van onszelf, dat wij in de heerser van de straal erkennen, wederom gepersonifieerd als een bovennatuurlijk wezen, dat ons de mogelijkheid geeft onszelf te leren kennen. In werkelijkheid leiden wij het Ik zelf hier dus, door een deel van eigen wezen voor te stellen als iets, wat geen werkelijk deel van ons Ik is, maar daarop wel invloed heeft. Vanzelf komen wij hierdoor terecht bij voorstellingen en beelden, die de kern vormen van de esoterie.

De levensboom bijvoorbeeld. Deze is het schema, waardoor de mens de processen van zijn innerlijke bewustwording voor zichzelf begrijpelijk en uitdrukbaar tracht te maken, door onbegrijpelijke namen toe te kennen aan al datgene, wat hij in zichzelf wel kent, maar niet voor zich weet uit te drukken.

En van daar is het maar een enkele stap tot de vraag: wat zijn eigenlijk de "paden der bewustwording"? De paden der bewustwording zijn processen, die zich in ons afspelen, wanneer wij het verschil tussen de ene waarheid en de andere waarheid in waarheid leren beseffen en zo de eenheid van de enige waarheid nader leren bepalen.

Op deze wijze krijg je ook een beeld van hetgeen de esotericus in feite doet: een esotericus is een geestelijke wandelaar, die niet graag stil staat, maar voortdurend zoekt naar een doel, dat hij zelf nog niet kent. Daaruit blijkt dus, dat de esoterie de kunst van het dwalen in de werkelijkheid is, met het doel, uit de vele delen, die men daarvan leert kennen, eens een beeld van het geheel te kunnen vormen. Dat men hierbij uit zegt te gaan van de innerlijke werkelijkheid, is alleen maar een gezegde, omdat de formulering van die innerlijke werkelijkheid - en daarop komt het in de esoterie vaak aan - alleen tot stand kan komen door het vinden van analogieën met de uiterlijke wereld en werkelijkheid.

Zelfkennis is in de esoterie een van de meest belangrijke punten. Daarom formuleer ik: zelfkennis is het elimineren van het zelfbedrog in de hoop te kunnen werken met het kleine restant van de Ik-voorstelling, die dan nog overblijft.

Naast dit alles zijn er voor esotericus, mysticus e.a. belangrijke waarden als bv. visioenen. Een visioen is de verbeelding van iets, wat je innerlijk kent op een zodanige wijze, dat een ander daaraan meestal geen touw meer weet vast te knopen.

Nu klinkt u dit alles misschien wel erg spitsvondig in de oren. Maar aangezien de eeuwigheid het best kan worden uitgedrukt als een bol, waarbij alle punten even ver van het middelpunt verwijderd zijn en vele zijden aanwezig zijn, zonder dat een van deze zijden ook maar te definiëren is op andere dan subjectieve basis, lijkt mij spitsheid niet overbodig. Ik meen zelfs, dat het begrip mens in zich spits is en binnen de bol van het Al, het beste kan worden weergegeven door een straal of lijn. Daarbij zou ik op willen merken, dat het verschil tussen de mens en de eeuwigheid hoofdzakelijk ligt in het feit, dat de eeuwigheid alleen zichzelf als geheel kent, terwijl de mens zich zeer wel bewust is van de verschillen tussen binnen en buitenkant, zonder daarom ook maar ooit in staat te zijn een vaste relatie tussen die binnenkant en die buitenkant te handhaven.

Wat mij brengt op een punt, dat waarschijnlijk wel verzet uit zal lokken: geleerdheid.

Geleerdheid is meestal het tegendeel van wijsheid, omdat men het grootste deel van wat men leert niet zelf heeft ervaren, geconstateerd of gevonden. Als gevolg hiervan is het grootste deel van de geleerdheid geen persoonlijk bezit en geen deel van de persoonlijke werkelijkheid, terwijl ook hier geldt, dat op iets wat geen bewuste persoonlijke werkelijkheid is, geen bewust geestelijk leven kan worden gebouwd.

Vraag: Het kan toch een gewoonte zijn, zodat het voor jou een persoonlijke werkelijkheid is?

Antwoord: Gewoonte is een handelen zonder werkelijk begrip, zo een schijn van bewust leven wekkende, dat overeenstemt met hetgeen men bij een dier instinct noemt. Maar ik zie, dat wij persoonlijke werkelijkheid nog even voor u moeten definiëren.

De persoonlijke werkelijkheid is, in concrete zin, het geheel van de bewuste relaties, die tussen het Ik en de werkelijkheid bestaan, erkend vanuit het eigen Ik, doch als voorstelling in het Ik en ervaring volkomen in overeenstemming en harmonie met de wereld, die wordt erkend als liggende buiten het eigen Ik.

Over het algemeen wordt persoonlijk bewustzijn of persoonlijke bewustwording beschouwd als een proces, waarbij het Ik een rationalisatie vindt voor de wereld, die buiten het Ik bestaat op een wijze, die zoveel mogelijk het inspannen van eigen denkapparaat spaart door het aanvaarden van door anderen als concreet gestelde thesen en feiten, zonder dat de juistheid daaraan door eigen ervaring bewezen kan worden.

Reactie: Dit is toch niet juist: bewustwording moet toch ook met weten, met de ratio te maken hebben.

Antwoord: De totale bewustwording van de mens is de erkenning van de interrelatie tussen het totaal van de voor het Ik bestaande waarden - al dan niet gepersonifieerd - welke gezamenlijk het beeld van God weergeven binnen de spiegeling van het zijn van de mens en zo voor het bewustzijn van de mens - of de geest - nog kenbaar zullen blijven. De ratio komt alleen in het geding, wanneer men een voor anderen begrijpelijke en vooral ook aanvaardbare weergave van het in het Ik bereikte bewustzijn zoekt.

Reactie: Dat is vechten tegen de bierkaai.

Antwoord: Vroeger betekende dit: vechten tegen bv. de brouwers, die meestal goed gevoed waren en hun, al even sterke personeel. Nu gebruikt men deze uitdrukking meestal om aan te geven, dat men geen redelijke kans ziet om op te komen voor wat men juist acht tegen degenen, die zeggen, dat dit onjuist is. Ik zou zo zeggen, dat u in de laatste zittingen van de tweede kamer daarvan enkele voorbeelden hebt kunnen zien. Ik wil echter nog even terugkeren tot de onderzoekingen van het eigen Ik. Hierover stel ik een paar punten - geen definities.

Wanneer ik tracht mijzelf te leren kennen, ontmoet ik over het algemeen vele dingen, die ik liever niet zou weten. Vergeet ik die, dan zal ik nooit tot een werkelijke zelfkennis komen, maar wel met mij zelf tevreden kunnen zijn met (... het gekende, (Red.?) tot het ogenblik, dat ik de gehele waarheid omtrent mij zelf nolens volens zal moeten aanvaarden.

Beschouwt men al het onaangename, dat men over zichzelf ontdekt als een schuldenlast, die het Ik neerdrukt, dan zal men blind worden voor al het goede, dat in het Ik bestaat en zo al treurende over eigen fouten geen vooruitgang boeken. Men zal dan langere tijd stagneren. Komt men tot een erkennen van het goede én het kwade, zoals dit in het Ik bestaat, zonder het te zien als iets, wat gezien en gewaardeerd moet worden volgens buiten het Ik bestaande maatstaven, maar blijft men uitgaan van het innerlijk begrip omtrent het juiste en goede, dan komt men tot een voorstelling van het Ik, dat balanceert tussen goed en kwaad. De scheiding tussen beiden, waarop evenwicht bestaat, is dan een lijn, een weg, die ik moet gaan.

Op het ogenblik, dat men deze weg gaat, zal het bewustzijn van Ik en wereld toenemen, daar men nu weet, wat men wel wil en niet wil, wat men wel kan en niet kan. Datgene wat zuiver en alleen goed is, volgens eigen wezen, kan men niet waarmaken; hetgeen kwaad is, wil men niet waarmaken. Dan blijft dus een pad, waarop goed en kwaad, zodanig in evenwicht blijven, dat het mogelijk is als mens of geest binnen een wereld te leven, zonder daarbij zodanige conflicten in of rond het Ik te scheppen, dat een beheersen daarvan niet meer mogelijk is. Persoonlijke bewustwording, zelfrealisatie, zelfkennis impliceren dus wel in de eerste plaats een vinden van het pad, waarlangs je kunt gaan. Pas in de tweede plaats kunnen en mogen zij een soort inventarisatie van persoonlijke eigenschappen inhouden. Want de mens, die zoveel nadenkt over zijn eigenschappen, dat hij niet komt tot het stellen van een bewust doel en een bewust handelen, zal nooit iets verder komen; hij die zich alleen met eigenschappen en bespiegelingen over mogelijkheden bezig houdt, maakt van zijn leven een hutspot, die dan meestal de naam krijgt van: religieuze filosofie.

Waarmede ik, al is het misschien niet op geheel juiste wijze in uw ogen, mijn taak als leraar weer heb volbracht. Als slot nog het bekende snoepje van de week, om eens te overdenken:

"Wanneer u het met iemand niet eens bent, wordt niet boos. Bedenk eerst eens, hoevelen het niet met u eens zijn."

Goedenavond.

(verkort)

d.d. 15 oktober 1965.